
СЕКЦІЯ “СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА БІОГРАФІСТИКА: ДОСВІД ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ” МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ “ІНТРАНЕТ/ЕКСТРАНЕТ-РЕСУРСИ В НАУКОВИХ БІБЛІОТЕКАХ”*

У межах організованої Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського спільно з Асоціацією бібліотек України та Радою директорів наукових бібліотек та інформаційних центрів академій наук — членів Міжнародної асоціації академій наук (МААН) Міжнародної наукової конференції “Інтранет/Екстранет-ресурси в наукових бібліотеках” 10 жовтня 2007 р. на базі Інституту біографічних досліджень НБУВ працювала Секція “Сучасна українська біографістика в інформаційному просторі держави” (наукові керівники — член-кореспондент НАН України В. М. Даниленко та в. о. директора Інституту біографічних досліджень кандидат історичних наук В. І. Попик; учений секретар — кандидат історичних наук, старший науковий співробітник НБУВ Н. І. Любовець). До програми секції було включено 35 доповідей і повідомлень науковців, викладачів вищих навчальних закладів і бібліотечних фахівців із Києва, Львова, Харкова, Одеси, Сімферополя. Серед них: 1 — член-кореспондент НАН України, 3 доктори наук, професори, 12 кандидатів наук. Учасники секційного засідання обговорили широке коло проблем, пов’язаних із розвитком вітчизняної та зарубіжної біографістики (біографіки) та біобібліографії на тлі зростаючих інформаційних потреб суспільства.

Вступним словом роботи Секції відкрив в. о. директора Інституту біографічних досліджень НБУВ, кандидат історичних наук **Володимир Іванович Попик**. Свою доповідь *“Довідкова біографістика у вітчизняному та зарубіжному електронному інформаційному просторі”* він присвятив проблемам розробки та впровадження Інститутом біографічних досліджень загальнонаціонального електронного інформаційного біобібліографічного ресурсу — “Українського національного біографічного архіву” (УНБА). Доповідач докладно зупинився також на проблемі використання не лише історико-біографічних матеріалів, а й актуальної біографічної інформації про наших сучасників — учених, освітян, діячів культури, митців у

---

* Скорочений варіант цієї інформації раніше було опубліковано у “Бібліотечному віснику” (2007, № 6).

мережі Internet, як дієвого чинника, механізму інтеграції вітчизняної науки, освіти та культури до світового гуманітарного простору.

Виступ В. І. Попика викликав зацікавлену дискусію з питань стану та перспектив розвитку електронних довідково-інформаційних ресурсів наукових установ НАН України та галузевих академій, вищих навчальних закладів, бібліотек, архівів, музеїв, громадських і приватних дослідницьких осередків, що покликані сприяти пропаганді наукових здобутків українських учених, біографістів зокрема. Завідувач кафедри Київського національного медичного університету імені О. О. Богомольця, доктор історичних наук, професор **Володимир Павлович Ляхоцький** звернув увагу присутніх на необхідності дво- (українською та російською) та тримовного- (українською, російською, англійською) подання матеріалів в “Українському національному біографічному архіві”, що дасть змогу ознайомити більш широке коло користувачів електронних мереж з історичною та культурною спадщиною України крізь життєписи її достойників. У цьому контексті, в дискусії, В. І. Попик зауважив, що в програмне забезпечення УНБА закладено відповідні можливості, а крім того, на перспективу передбачено подання біографічних матеріалів і оригінальних документів також мовами етнічних меншин України, однак ця робота вимагає залучення відповідних спеціалістів, яких нині ІБД не має.

З доповіддю *“Міждисциплінарний підхід до методичних засад довідкової біографістики”* виступила провідний науковий співробітник ІБД, кандидат історичних наук **Світлана Миколаївна Ляшко**. Вона проаналізувала шляхи розвитку системи довідкових видань Росії та України в ХХ ст., що була представлена багатотомними універсальними енциклопедичними виданнями, енциклопедичними словниками, а також галузевими, тематичними, регіональними довідковими виданнями. На думку доповідача, теорія та практика підготовки біографічних довідкових видань тісно пов’язана із двома науковими дисциплінами — біографістикою та книгознавством. Біографічна складова довідкових видань представлена сукупністю персоналій, створених на відповідній джерельній базі за допомогою методів біографістики та інших наукових дисциплін. Методи книгознавства застосовуються для формування системи збереження та подання біографічного матеріалу в книжковій формі: визначення структури й основних елементів довідкових видань, пошуку оптимальних шляхів підвищення їх інформаційного наповнення. С. М. Ляшко наголосила, що причини нинішнього незадовільного стану підготовки більшості довідкових видань знаходяться в площині розмаїтості поглядів спеціалістів-книгознавців на

типологію довідкових видань, що визначають методику підготовки конкретних різновидів і типів довідкових видань і, відповідно, змістовну та бібліографічну частину персоналій.

Старший науковий співробітник ІБД, кандидат історичних наук **Олег Миколайович Яценко** у доповіді *“Сучасні тенденції розвитку біобібліографії в Україні”* проаналізував стан біобібліографічної інформації в умовах формування інформаційного суспільства, звернув увагу на основні тенденції її сучасного розвитку та подальші перспективи в умовах впровадження новітніх бібліотечно-інформаційних технологій.

Заступник директора з наукової роботи Наукової бібліотеки Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, кандидат філософських наук **Олег Борисович Гуцуляк** у доповіді *“Біобібліографістика Прикарпаття”* розповів про великий науково-дослідний і видавничий проект “Біобібліографічний словник Івано-Франківщини”, започаткований працівниками Бібліотеки, що передбачає також створення регіонального електронного біографічного архіву.

Чимало доповідей і повідомлень було присвячено проблемам джерельної бази біографічних досліджень. Старший науковий співробітник ІБД доктор історичних наук, професор **Таїсія Іванівна Ківшар** у доповіді *“Основні джерела вивчення біографії Степана Онисовича Сірополка (1893–1917)”* розкрила значення такого важливого джерела вивчення біографії, як особові справи, що зберігаються за місцем народження, навчання чи роботи діяча, та містять цілий набір особистих документів, метричні книги, що є основними найбільш вірогідними джерелами в процесі встановлення автентичних біографічних даних (дата й місце народження, відомості про батьків і хрещених, навчання, роботи тощо). Виявлення цих джерел, на думку Т. І. Ківшар, є необхідною умовою процесу реконструкції життєвого шляху кожної окремої персоналії.

Обговоренню джерелознавчих проблем були присвячені також виступи науковців Відділу образотворчого мистецтва НБУВ: молодших наукових співробітників **Тетяни Анатоліївни Галькевич** — *“Друковані каталоги мистецьких виставок як біографічне та іконографічне джерело”* та **Людмили Миколаївни Гутник** — *“Український кіноплакат як інформаційне джерело до творчої біографії кіномитців”*. Науковий співробітник ІБД **Олена Валентинівна Бугаєва** у виступі *“Архівні фотодокументи Музичного товариства ім. М. Д. Леонтовича як іконографічне джерело Українського національного біографічного архіву”* розповіла присутнім про колекцію, що налічує понад 160 фотодокументів з історії

української музичної культури 20-х рр. ХХ ст. і зберігається в архіві Музичного товариства ім. М. Д. Леонтовича (ІР НБУВ, ф. 50). Це ексклюзивні персональні та групові фото провідних і маловідомих осіб і виконавських колективів Бердянська, Білої Церкви, Гайсина, Козельця, Кам'янця-Подільського, Києва, Лохвиці, Миколаєва, Полтави, Ромен, Чернігова, Херсона та ін., що входили до складу МТЛ. Як відзначила доповідачка, необхідність утворення власного “фотоархіву” лежала в площині потреб видавничого відділу Товариства — для ілюстрування біографічних статей, некрологів, ювілейних дат, хронік із місця подій, звітів. Молодший науковий співробітник НБУВ, кандидат історичних наук **Тетяна Анатоліївна Якубова** виступила з повідомленням *“Історична інформація польськокомовного фонду відділу бібліотечних зібрань та історичних колекцій і Інституту рукопису НБУВ до військових біографій історичних осіб турецько-татарського прикордоння (XVI–XVII ст.)”*. Науковий співробітник ІБД, кандидат філологічних наук **Леся Григорівна Рева** у виступі *“Літературознавчі та історико-літературні видання — один із ресурсів наповнення Українського національного біографічного архіву”* зупинилася на аналізі видів та жанрів окреслених видань у контексті їхнього використання як джерел біографічних досліджень.

Науковий співробітник Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України **Марія Миколаївна Трегуб** у повідомленні *“До питання видання покажчика архівних матеріалів біографічного словника І. О. Левицького (із рукописних фондів ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України)”* дала докладну характеристику матеріалів до біографічного словника галицьких, буковинських і закарпатських українських письменників, учених, культурних, громадських і політичних діячів ХІХ ст. відомого в літературі як “Словник І. Левицького...”. “Словник” являє собою матеріали в 105 папках, що містять 3578 одиниць збереження різного обсягу — від одного аркуша (Антоній Баран) формату шкільного зошита до 255 аркушів (Олександр Барвінський). М. М. Трегуб розповіла про ідею видання покажчика архівних матеріалів біографічного словника І. О. Левицького та підготовку першого тому, до якого внесено 436 персоналій на літери А-Б.

Завідувач бібліотекою Кримського філіалу Інституту археології НАН України **Оксана Володимирівна Старовойтова** розповіла про склад особового архівного фонду відомого вченого-археолога та педагога Елли Ісаківни Соломонік (1917–2005). На її думку, особлива цінність фонду Е. І. Соломонік полягає в тому, що він містить відомості про античну епіграфіку, що знаходиться як у спеціалізованій літературі, так і в книгах і журналах, що не стосуються безпосередньо епіграфіки.

Великий інтерес у присутніх викликав виступ **Віталія Васильовича Ковалинського**, завідувача відділу Музею історії Києва, автора багатьох досліджень з історії Києва, зокрема, циклу книг “Київські мініатюри”, редактора журналу “Купола”. В. В. Ковалинський поділився роздумами з досвіду своєї роботи над історико-біографічними виданнями та наголосив, що основним принципом дослідження завжди має бути об’єктивне відображення фактів особистої історії в контексті історичних реалій певної доби. Лише відмовившись від стереотипів, відсторонившись від сучасних упереджень, на його думку, можливо досягти правдивої реконструкції біографій осіб, які жили й діяли за зовсім інших умов, в іншій системі цінностей і уявлень.

Нові підходи до вивчення та інтерпретації “сімейної історії” як невід’ємної частини біографіки висвітлила у своїй доповіді про київську родину Бунге, яка дала Україні й Росії чимало відомих діячів, старший науковий співробітник ІБД кандидат історичних наук **Ольга Володимирівна Малій**.

Уже стало традицією, що на наукових форумах, організованих Інститутом біографічних досліджень НБУВ, значна увага приділяється висвітленню невідомих і маловідомих сторінок із життя окремих представників української історії, науки та культури. Старший науковий співробітник ІБД, кандидат історичних наук **Надія Іванівна Любовець** у виступі “*Київський період діяльності Олександра Олександровича Котляревського — славіста, етнографа, фольклориста*”, висвітлила факти біографії українського вченого, який народився в Полтавській губернії, працював протягом шести років у Києві як професор Університету Св. Володимира та Голова Історичного товариства Нестора-Літописця (1877–81 рр.), але на сьогодні здебільшого асоціюється лише з російською наукою. У російських довідкових біографічних ресурсах відсутня належна інформація про діяльність О. О. Котляревського в Києві, де він обстоював самобутність і самостійність української мови, потребу розвитку її літературної форми. На думку Н. І. Любовець, оприлюднення фактів життєдіяльності О. О. Котляревського в контексті розвитку української культури, дослідження його співпраці з українськими педагогами та вченими тієї пори (Н. П. Задерацький, В. І. Модестов, А. Ф. Кістяківський, М. О. Максимович та ін.) дасть змогу об’єктивно висвітлити обставини життя Олександра Котляревського, продемонструвати його органічний зв’язок з Україною.

Молодший науковий співробітник Відділу бібліотечних зібрань та історичних колекцій НБУВ **Ірина Степанівна Шекера** виступила з повідомленням “*Іриней Фальковський (єпископ Чигиринський) та його роль у формуванні фонду бібліотеки Київського Михайлівського Золотоверхого*

монастиря”, у якому звернула увагу присутніх на періоди 1807–1811 та 1813–1823 рр., коли І. Фальковський був намісником Київського Михайлівського Золотоверхого монастиря та зробив помітний внесок у формування його бібліотечного фонду та складання рукописного каталогу. Завідувач сектору Відділу бібліотечних зібрань та історичних колекцій НБУВ **Зоя Борисівна Афанасьєва** в повідомленні *“Митрофан Вікторович Довнар-Запольський: особистість та творча спадщина (біографічне дослідження)”* розповіла про київський період (1901–1918) його діяльності, що став вершиною досягнень ученого й педагога як історика та організатора й керівника першого в Росії Комерційного інституту. Молодший науковий співробітник Інституту архівознавства НБУВ **Ігор Миколайович Шихненко** проаналізував праці О. Грушевського, присвячені діяльності окремих відомих представників української історичної науки: М. Костомарова. П. Куліша, О. Русова, звернув увагу на внесок О. Грушевського в розвиток української біографістики першої третини ХХ ст.

Молодший науковий співробітник НБУВ **Олена Миколаївна Донець** у виступі *“Маловідомі сторінки творчої біографії художника-авангардиста Кирила Зданевича: воєнний лубок зі збірки Відділу образотворчих мистецтв НБУВ”* ознайомила учасників засідання із творчою діяльністю відомого грузинського художника-авангардиста Кирила Зданевича, зокрема, з його роботою над випуском лубків у роки Другої світової війни.

У межах роботи Секції було проведено презентацію видання *“Ляшко Світлана Миколаївна: Біобібліографія”*, підготовленого співробітниками Інституту біографічних досліджень доктором іст. наук Т. І. Ківшар і канд. іст. наук О. М. Яценком та виданого до ювілею відомої дослідниці історії розвитку вітчизняної довідково-біографічної видавничої справи, теоретичних і методичних проблем біографістики.

*Володимир Іванович ПОПИК,
Надія Іванівна ЛЮБОВЕЦЬ*